ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ:„
на годину: . . ф. 12 или 30, дин.
на по године: . ф. 6 или дин 15
на четврт године: ф. 3 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи уредништву „Браника“ у Новом Саду.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 144. У Новом Саду, у уторак 8. (20.) децембра 1892. Год. VIII.

ГОВОР
Др. Богдана Медаковића
у ген. дебати о предлогу за нар. ц. устав.
држан у саборској седници од 11. нов. с. г.*)

Славни саборе!

Говор мог непосредног предника, (С. В. Поповић), што га је он хумором и шалом зачинио, могао нас је за час разгалити, али није могао учинити, да заборавимо на озбиљност и замашај задатка, пред којим стојимо, на тежину. а рекао бих и критичност положаја, у који смо овим предлогом одбора петнаесторице стављени. Ово је истакао и згодно карактерисао сам г. известилац са речима: велик је проблем, који решити имамо.

Проблем тежак, а само један начин да се реши — споразум!

То је аксијом, којег се држати, то категоричан императив, којим се отети не можемо.

Не само што се овако шта неда створити већином од једног или два гласа, већ нас и иначе све гони на споразум.

Погледајмо само, како је дошло до овог предлога одбора петнаесторице.

У конкретном облику искочила је мисао стварања органичног штатута у отпису министарства просвете.

Рекао је министар: Вољан сам да учиним крај аномалији, да се у уставној земљи наредбама закон изиграва, да се абузусом recusus a ab abusa конфискује оно што је законом освештано; вољан сам да учиним крај изнимном незаконитом стању, у којем се ваша нар. црквена автономија налази. Дајте ми само прилике за то. Урадите сад оно, што су Романи давно већ урадили сакупите у једну органичну целину све што треба, да се устроје и уреде одношаји и послови цркве и школе ваше. Израдите то, па ми предложите. Ово је Етвеш, ово ћу ја предложити на санкцију.

Тако ја схватам ону напомену у одпису министарства просвете (Одобравање.)

Заиста племенита понуда: ја је ценим, а ја је и разумем.

Променули се одношаји, окренуо лист.

Некад Романи нису било оно, што смо били ми, а сад — срећом ил несрећом — нисмо ми оно што су Романи.

„Гвоздена рука“, што је притискивала наш народни живот у цркви и школи, сама се диже.

Па како да не употребимо оваку прилику, не прихватимо ову понуду?

Не испитујмо, да ли су саб. одбор и одбор петнаесторице коректно поступали. На страну све сумње и црне слутње Ако ми овде учинимо оно, што треба и онако како треба, онда се ничег бојати немамо, а најбољем надати смемо.

Једно ми се само питање намеће.

Неће ли министар, поред свега благоволења и либералитета, за свој дар — а концесија је велика — очекивати какво уздарје?!

Држим да може очекивати ово.

Кад изнесемо свој посао, да му можемо рећи: Ово је резултат споразума: овај устав израдио је сабор а пристао је на њега архијерејски синод. Међу нама нема више трвења, нема више културне борбе.

А то нешто и за државу вреди, данас можда више но икада.

Споменимо се још сабора од г. 1869. Нека нам буде memento сабор тај, где се стало да ради, стало — па застало. Где се окупило, да се ствара, ради, а разишло без да се што урадило — све за то што се није хтело, а не зато што се није могло споразумети. (Одобравање.)

Касно смо се сетили да нам треба споразума.

Овај се јавља на сабору од 1870—1. г. Под девизом споразума обавља се год. 1874. избор патријарха, и ради на сабору од 1874. и 1879.

Тај споразум стао нас је скупо.

Да се зајази јаз, што је био пукао између народа и јерархије морао се у њега свалити горостас, какав се само у великом народу рађа. Закопасмо жива владику Грујића, у којем су били оличене и снага и слабости, и врлине и мане нашег народа, Грујића, којег као да је Бог дао нашем народу да га лепшој будућности поведе. Заборависмо „народног владику“ свога, а нас као да је Бог заборавио.

Заиста већом жртвом не могосмо одкупити споразум са јерархијом, који се постигао, саборским устројством углавио, а адресом од 1875. год. потврдио, Па не само да не би плода, већ нам се исти споразум ево и у сумњу доводи. (Одобравање)

Па и пре две године не могосмо доћи до изабраног патријарха, без да се много жртвовало, много прегорело.

Прекинула се веза са сабором од год. 1885. и 1886., који је као ни један до сад, загазио у најжешћу борбу да се успостави именовањем суспендовано право на слободан избор митрополита патријарха, да се повреда та санира, а право ово за будућност осигура.

Свему томе чинио се овај сабор невешт и без потврђеног штатута за избор митрополита-патријарха пошао је на избор.

Код избора опет било их је, који су, неки рад начела а неки рад споразума, тешким срцем прегорели једног човека, којег су као светитеља обожавали, а други другог љубимца народног.

Па зар није доста скупо откупљен споразум, а да остане пуста жеља сад где га највише требамо.

Изведени смо на раскршће. Имамо пред собом два пута. Један води мирнијем сталнијем, па можда и сигурнијем развитку нашег нар. црквеног живота. Други је тамом застрт а у тој тами могли би се изгубити, ако не и сукобити народ и његов избраник, а живот народни могао би застати и запасти у стагнацију — маразам.

Та зар под изабраним патријархом да не постигнемо споразум а са споразумом све што треба народу нашем и цркви његовој? Зар под њим да пукне нови јаз међ народом и јерархијом, јаз који би нам све прогутати могао?

Али где да нађемо жељени, нужни споразум тај?

Морамо ли за то у низину сићи?

Притискују нас окови ледене судбине нашег народа; слабости нас наше доле вуку. Па да ли да ником поникнемо, да се отиснемо низбрдице па да се у час нађемо тамо, где многи никад ни сањао није да ће се наћи, да се нађемо тамо, где би у чуду један другог погледао, где би један другом могао дошапнути речи немачког песника:

Selten habt Ihr mich verstanden
Selten auch verstand ich Euch;
Doch als wir im Koth uns fanden,
Verstanden wir uns gleich.

Предлог одбора петнаесторице као да нас тамо гура. Саборски одбор спустио се одма на најнижу грану, а одбор петнаесторице слетао је од гране на грану, док се и он на истој грани зауставио није. Чудо дивно, што се ова сува под толиким теретом већ саломила није!

Али не! То не може, то несме бити.

Ако се сетимо да стојимо на највишој тачци народног и црквеног живота на којој се могу и морају испрекрштане жеље и тежње претворити у једну општу чисту, снажну жељу и тежњу народну, ако се тога сетимо тада ћемо се уздићи на ону висину, са које, као што лепо рече г. известиоц, сабор наш треба да реши овај задатак.

Рад укрштаја и замршаја посебних па и ново никлих жеља и смерова не сме она општа жеља, што смо је од прошлости наследили, жеља за слободним народним животом у цркви и школи, и овака у најскромнијем облику и обиму, не сме остати без носиоца, без заточника својих — не сме остати пуста. (Одобравање.)

Теши ме и храбри и говор г. известиоца. Добро сам осетио разлику између оног дела његова говора, у којем се за главну мисао, елиминирање утицаја државне власти загрејао, и другог дела говора, у којем је имао да оправда реакционарне реформе као услов за остварење главне мисли. Ту је остао и хладан и празан. Као да уз њега самог не пријања оно, што сте га метли да заступа и брани. (Тако је.)

Радујем се, што смо се у овој дебати упустили, да испитујемо хисторички и законити темељ права нашег народа. На тој тачци и ја ћу се за час зауставити, пре но што уђегнем у вртлог полемика, — вихор је јак, па не знам куд ће ме однети.

Више говорника споменули су привилегије наше, а чему сам се највише зарадовао — и сам пресветли г. Станковић позвао се на њих, и тражио је, да са њима оправда неке предложене реформе и ове да представи као да одговарају духу привилегија, да се на њих наслањају.

И заиста! вара се г. барон Живковић, кад мисли, да њима више трага нема и да немамо другог упоришта од зак. чл. IX. уг. сабора од 1868. а од новијег доба т. з. српског закона од 1888. Привилегије, обамрле, живе још у уставу земаљском. Унесене су у устав Угарске, те земље најуставније, унесене су зак. чланком 27. сабора од 1790—1. А овај је закон саставни део устава, уставни основни закон и по садржају и по форми, у којој је донесен. (Бурно одобравање.)

Потекао је усљед захтева и на пропозиције цара и краља Леополда II. Овај владар схватао је најсавесније и најозбиљније обвезе, што су претци његови према српском народу преузели. За њих се и сам ангажовао у отпису на темишварски сабор. Па кад се измирио са угарским сталежима, тражио је од њих, да га уставним путем ставе у положај, да обвезама тим и као уставни владар одговарати може, тражио је, да се то учини инартикулисањем српских народних привилегија. И о томе су вођени формални преговори између круне и угарских сталежа. Интересантно је видети, како су се угар. сталежи инартикулисању овом из почетка свом силом опирали, а касније на све начине тражили, да их барем скуче. И ту је било више фаза. Прво су тражили, да се привилегије инартикулишу са додатком: „колико се фактично уживају;“ за тим су пристали на ограничење: „која се не противе уставу;“ а најпосле пристали су услед наваљивања од стране круне и на додатак: „колико се не противе основу устава краљевине — fundamentali regni constitutioni.“ Тако је инартикулисање привилегија и проведено. (Одобравање.)

Тако је у Угарској, где се не прави формална разлика између уставних или основних закона и других закона, што у устав не засецају. Уз угарско-аустријску нагоду и угарско-хрватску овај зак. чл. 27. од 1790—1. једини закон, који је начином уговора постао, који се дакле једнострано мењати не може, који је и по садржају и форми, у којој је постао, основни закон, саставни део устава. (Бурно одобравање.)

Овај уставан закон, који је за све земље круне св. Стевана донесен, није могао алтерирати зак. чл. IX. од 1868. а још мање хрв. закон од 1888. нити су му ови могли дерогирати.

Зак. чл. IX. 1868. могао би се по садржају своме и узети као уставни закон, јер инволвира ограничење државног законодавства и екзекутиве у делима цркве и школе на корист нашег автономног законодавства и управних органа. У Хрватској као да се и узело, да се тај закон, који регулира народно-црквену автономију нашег народа целе митрополије карловачке, као основан уставан закон и на територијум ових краљевина протеже, јер се тај закон de facto и на овај територијум протегао, а одовуд се — што је врло карактеристично — поред јасног државноправног положаја ових краљевина против тој инвазији legislative и executive Угарске никад, па ни приликом ревизије нагоде, ни приликом толиких због повреда нагоде изасланих регниколарних депутација, ама никад устало није. Законом од 1888 ова је превласт, ова узурпација још и санкционисана.

Кад уочим све ове прилике, па кад видим, да зак. чл. IX. од 1868 није ни потпуно ни формално решио питање о праву нашег народа; кад уочим с једне стране јединство и неделимост наше митрополије, с друге стране опет државноправни положај краљевина Хрватске, Славоније и Далмације према Угарској, између земаља дакле, у којима народ наше митрополије живи, па кад помислим, да се питање о праву нашег народа само његовим саслушањем, и као оно зак. чл. 27. од 1790—1. само у форми уговора правилно и стално решити даде, тада долазим до овог закључка:

Наша народно црквена автономија имала би се по саслушању нашег сабора и према његовим оправданим захтевима, а као допуна постојеће између Угарске и Хрватске државне нагоде, у складу са истом, као једна обим земљама заједничка целина, као саставни део нагоде, а тиме и устава земаљског узаконити, те овим правилним начином и већа гаранција и већа сталност нашој автономији дати а уједно начин вршења врховног надзора обзиром на обе екзекутиве, као и на јединство наше митрополије установити.

Ово би тек могло заменути зак. чл. од 1790—1.

И око таког нашег подвига сплела би се два осећаја најплеменитија, две врлине најлепше, љубав свом роду као народу, и љубав постојбини као отачбини. А ја бих желео, да Србина обе те врлине увек ресе, да га ни једна не оставља, јер — живи примери показују — кад се изгуби једна и друга малаксава, гине, та једна другој даје снагу, живот. (Бурно одобравање и „живио“.)

Овако мислим да стојимо de lege lata, а овако, ако буде среће, и de lege ferrenda.

А кад смо се већ дали да истражујемо, како у том погледу стојимо, неће бити згорег да погледимо, шта смо изван овог сабора радили, да очувамо и обранимо право нашег народа.

Знамо сви, како су се Срби посланици на угарском сабору без разлике странака, патриотски и мушки држали оном приликом, кад се доносио зак. чл. IX. од 1868.

Споменимо се са захвалношћу и патриотског држања оних одличних Срба, највишег положаја, који су 1872. дошли у прилику да спрече атентат, што се спремао против наше автономије.

Видели смо и приликом пензионовања патријарха Ивачковића где на угар. сабору устају др. Полит и др. Максимовић а у Загребу Васа Ђурђевић у обрану повређеног права и цркве и народа нашег. Па и онда, кад се на уг. сабору донашао закон, са којим се и у наше основне школе завео туђ језик, кад се учинио први покушај, да се деци нашој исчупа из уста материнski језик, и онда још имали смо

*) Доносимо још овај диван и језгровит говор дра Богдана Медаковића, који је држан у генералној дебати о „Уставу“. Ми овај говор накнадно доносимо и препоручујемо га пажњи наших поштованих читалаца. — Ур.

на уг. сабору заточника права нашег на автономију у школи, имали смо заштитника деце наше.

Од то доба слободне српске речи на угар. сабору чули нисмо.

А на хрв. сабору?

Пре уласка крајине у сабор није било у нас снаге, да сузбијемо навалу на нашу автономију у школи, да заклонимо и сачувамо пакрачку препарандију и вероисповедне школе, што су нам браћа небратски отела. (Тако је.)

Али овим хисториским моментом, улазом крајине у сабор, постали смо моћан фактор. Сад је настао био час, да станемо у обрану права и интереса нашег народа и да ово доведемо у склад са правом и интересом наше отаџбине. Па и сад је четир године протекло док је питање о праву српског народа у сабору на тапет дошло. Али и тај т. зв. српски закон није ништа друго, но проста копија чл. IX. уг, сабора од 1868. те се њиме само фактично стање, превласт угарске легислативе и екзекутиве у делима наше н. ц. автономије од стране хрв. сабора санкционисало. А шта смо ми тим законом добили, то знамо и видимо, о том се оном згодом расправљало, па ми то овде понављати не треба. Али не могу прећи преко једне жалосне појаве, не могу а да овде не споменем држање Срба посланика код расправе тог закона. (Чујмо!)

Кад се појавила тежња, да се поднесеном по влади предлогу закона даде облик, даде садржина така, да, колико толико одговори држ. правном положају земље у којој је стваран и достојанству и праву српског народа, за који је стваран, па кад су две хрватске патриотичне озбиљне опозиционе странке изјавиле, да ће ту тежњу подупрти, тада је вођа српских посланика устао, не само да одбије ову тежњу, већ и да смер њен денунцира опозиционим странкама које су се са њом индентификовале. „Знаду ли господа од опозиције какву тежњу подупиру? Овим се тражи признање индивидуалности српског народа. Ми то не тражимо, нама је доста што у овој законској основи долази назив Срба.“

Овако је поздравио и дочекао вођа српског клуба изјаву хрватских странака.... (Негодовање на опозицији.)

(Патријарх звони, прекида говорника и опомиње га, да не говори о оном што се догађало на политичном сабору.)

Др. Медаковић: Ту се радило о нашој автономији, о праву и достојанству нашег народа, па за то треба баш овде о тој појави говорити тим више, што се овде критиковало политично држање целог нашег народа и наших архијереја. . . . (Бурно „живио“ на левици.)

Патријарх: Али ја Вас лепо молим да о томе више не говорите.

Др. Медаковић: Кад је баш тако, учинићу Вам по вољи: Имам и онако много тог још да кажем, да ћу једва, у овом мом расположењу све извести моћи.

Прешао бих даклем на сам предмет о којем расправљамо, али не могу пре но што речем, какву је немилу импресију учинила на мене тенденција, која је избила у говорима са оне стране, — не смем да речем од поштоване „већине“, да се не би узело као иронија, — од говорника, који су бранили овај предлог за нар. црквени устав.

Тенденција је та: Оборити дух, уздрмати веру у животну снагу народа нашег; приказати народ наш у неслози, растројству несвести подпуној; показати, да се црква која рад божанске мисије њене мора бити снажна, стална, не може наслонити на овај растројен овај труо елеменат већ да се мора, као што рече г. известилац, и код спољног уређења цркве, између једног и другог фактора, снажне јерархије и немоћног несвесног, народа повући демаркациона линија према снази, према вредности једног и другога!

И ту тенденцију да подкрепи, морао је устати и мој пријатељ, мој близанац по котару и избору из којих смо оба никли, морао је устати да говори г. Мане Грбић.

Тражило се од њега и он је отворио књиге староставне и прочитао нам је један одломак из нов.је тужне прошлости народа нашег.

Ја сам ово као једно страсно еванђеље народа нашег са пажњом саслушао, и тихо сам прошаптао оне речи, што их на велики четвртак после сваког страсног еванђеља појимо: Слава долготерпљенију твојему, слава! (Бурно одобравање и „живио“ на левици.)

И био бих захвалан г. Грбићу, што нам је, баш и овде и овом приликом испричао горку судбу и страдање нашега народа, само да је као што је требао, потакао, осоколио нас, да из тога веру, а са вером снагу за даље муке и борбе примимо. Али он је, не знам за што, многе догађаје изнео у такој светлости, да нам се причинити мора: да нашем народу није било суђено само умирати, већ да је имао све услове за бољи сретнији живот, а да само са своје луде главе прокопсао није. Сви су нас владари, каже г. Грбић, у новој отаџбини нашој милошћу обасипали; имали смо и јаких мишица, ал' памети имали нисмо. Туђа нас је памет управљала, туђа мисао водила.

Заиста брзо смо заборавили на аманет Срб Милутина, владике Грујића;

Ја умирем роде мој,
А ти чувај поносс твој.

Не тако, господо! Не рушите веру у мученичко страдање нашег народа, ал' и веру, да ће зорњача народног дана и њему лепшу срећу донети!

Код мене је барем то народно верују тако у срце и душу усађено, да ми га нико и ништа пољуљати не може. (Бурно одобравање и „живио“ на левици.)

Још нешто, господо!

Не одбијајте у име карактера цркве учешће народно у спољнем животу њеном, не одвајајте је од народа, са којим је, онако како се развила и како је устројена, срасла. Та срасла је духом, осећајем, народним обичајима испуњеним обредом и песмама црквеним, срасла језиком, којим нам говори и у којем се Богу молимо, срасла школом народном, у којој су њене жиле живодавне, срасла је целим животом народним! („Живио“ на левици)

Не забацујте народни карактер цркве, кад јој овај не одузима значај божанске инштитуције, не ремети унутарње епископално уређење њено. Та она са овим значајем и каноничним уређењем њеним, са језиком својим веже нас са великим православним истоком. Она таква каква је светиња је сваком Србину. Љубав цркви народној, то је канон мишљења и осећања Србиновог. (Бурно одобравање и „живио“ на левици.)

Не тражите у име цркве а за епископат наш више власти, јер — не заборавите — што њему више власти, то и он више у власти, у власти оној, од које се еманципирати не може.

Тим прелазим на предложени народно-црквени устав.

Само ћу овде за час застати код непосредног предговорника г. Поповића. Он је рекао: Ми — људи из саборског одбора и одбора петнаесторице — збацили смо стари огртач па обукли смо нов капут — нов устав — па смо у њему изашки пред вас, а ви хоћете силом да га здерете.

Ту ми пада на памет једна од најлепших народних песама, и то онај момекат, где цар Душан моли Милоша Војновића, кад овај полази за њега на мегдан, да збаци са себе бугар-кабаницу, а овај му на то одговара:

Којој овци њено руно смета,
Ту ти нема ни овце ни руна.

Г. предговорник нека прими то као одговор на његово јадиковање. (Општи смеј.)

Кад разгледамо предложени нацрт устава, видимо, да има у њему врло лепих ствари. Елиминирање утицаја државне власти, право на избор митрополита-патријарха са искључењем сваког другог начина постављања, решење питања о народним добрима, — све драго камење, а уз то и многи ситан бисер, којим је окићен. А баш ово сећа ме опет на споменуту народну песму, у којој се прича, како је цар Душан послао Тодора везира у Латине, да му види Роксанду ђевојку, да је види и да прстенује. Лукави Латини не изведоше одмах Тодору девојку, и кад му је изведоше, не изведоше је по дану, већ по мраку а пред њу просуше ситан бисер и драго камење и тако обасјана учини се Тодору Роксанда да је лепша од бијеле виле. Али кад касније цар хтеде послати Тодора, да позна Роксанду, овај му одговори, да Роксанду ни видео није, да су му је по мраку извели.

Да и ми са овим уставом не дођемо у положај Тодора везира!?

За то светлости, што више светлости.

И кад у светлости белог дана погледамо устав, то чедо љубави саборског одбора и одбора петнаесторице, тада му већ на челу видимо црну пегу. У наслову затајује се онај, за ког се устав овај гради, онај, чији има да буде, затајује се субјект, затајује народ српски. „Црквени устав цркве“, а ваљда има бити: „Црквени устав српског народа митрополије карловачке“. Избегава се и коректан наслов само да се не истакне народна индивидуалност.

А кад устав и боље разгледамо у светлости, којом га је др. Вучетић обасјао, тада се приказује као право недоношче. Све мане и недостатке изложио је др. Вучетић и разложио подпуно. За то ћу се ја зауставити само на главној тачци, на питању о промени изборног реда.

Ово је питање еминентно политичке природе. Хоће да се даде новим саставом други карактер, други значај нашем сабору. А наш сабор политички је фактор. Дат му је и заједмчен делокруг законодавног тела у пословима наше цркве и школе, а ово инволвира ограничење државних и земаљских законодавних фактора у тим делима на корист нашег сабора

Као политичко питање имало би се просудити са политичког гледишта. А ви, господо, са оне стране, канда се тога жацате. За вас нема политичког гледишта, ви би хтели да се и ово питање просуди, ли са црквеног гледишта.

А чим правдате ви предложену замашну реформу?

Једни аргументирате овако: Оно нарођење саборског устројства, да у Сабору има бити 25 свештеника, значи, да има бити толико људи са извесном квалификацијом. Али о томе, који је свештеник за посланика боље квалификован, о томе могу најбоље просудити сами свештеници, па за то треба само ови и да бирају свештеничког посланика. Овако аргументира и пресветли г. Станковић, ако сам га добро разумео.

И сам узимам, да по досадањем устројству сабора двадесет и пет свештеника нису представници сталежа, већ народни посланици са нужном квалификацијом, коју им чин даје. Али не усвајам горњу дедукцију. Да се ова обори, треба само истаћи околност, да врховну поглавицу цркве бирају и световни чланови сабора, а њих има две трећине, и ту се одлучује о томе, који је од епископа за то узвишено место, за то највеће црквено достојанство најспособнији и најдостојнији, другим речима, који је најбоље квалификован. Па кад световњаци о тој највишој клафикацији одлучују, за што не би световњаци одлучивали и о том, који су од свештеника најспособнији и најдостојнији да буду народни посланици?!

Други опет узимају ствар овако.

Свештеници по досадањем устројству сабора долазе као претставници свештеничког сталежа, а да то у подпуном смислу буду морају их бирати људи њиховог сталежа, свештеници. Без тога се као претставници свештеничког сталежа сматрати не могу.

Овим се аргументирањем не да међутим овај захтев оправдати.

По садањем закону не бирају свештеници сами свештенике — посланике. За то, баш према овом схватању и умовању, нису de lege lata свештеници — посланици претставници сталежа, не претстављају сталеж. Не треба даклем складности неке ради преудешавати изборни ред и од свештеника-посланика правити оно, што по саб. устројству нису. (Одобравање на левици.)

Једино што бих могао разумети то је, да од 25 свештеника народних слободних посланика, направите 25 аутомата, пагода, који ће на један миг климати у повлад. Са тим стројем би данас преустројили а сутра већ и растројили сабор, који треба да буде и остане претставник народа, тумач потреба, жеља и воље његове, а бранич права његових. А на то ми никад пристати не можемо. (Одобравање на левици.)

Или би се зар тиме дигао углед нашег свештенства? Да се то и помисли, треба сувише наивности ил самообмане.

Сетите се, господо, и тога, да је положај нашег мирског свештенства најскромнији, да свештеник кариере нема. Ово може, до некле барем накнадити велико оно одликовање, почасно звање, што га народ свештенику избором за народног посланика даје. Сваки се тим поноси и има се рашта и поносити. Не одузимајте му то!

Не бих говорио о председништву у општинама. И то је као и сва друга пре порна питања, са наше стране довољно расветљено. Али за илустрацију или боље рад карикованја данашњег стања изнео је неко од вас једну „причу“ о неком тежаку који је метнут да буде председник општине. И та прича као да се допала на оној страни. Али кад већ хоћете, господо, да из прича разаберете, да ли се у народу нашем и људима из најнижих слојева могу поверити неке фукције, а ви прочитајте приче Љубише и Врчевића, сабране и извађене из живота народног па онда реците, да ли је бистро око, бистар ум и у нашег сељака, — ако му се само не помуте, — реците онда, да ли се људи и из колебе не квалификују и за вршење и најтеже фукције — суђења. (Одобравање на левици.)

Нећу више дуљити, само нека ми још буде допуштено, да у кратко рефлектујем на неке говоре и изјаве, што су пале са оне стране.

Стојим под непосредним утиском беседе пресв. г. Станковића. Ту се морам зауставити.

Знам и ценим високи ум пресветлог господина, а познајем му и голубију ћуд. У њега је толика скромност, да је свој диван говорнички дар једном згодом означио харфом, на којој се туђе мисли, туђе мелодије извађају.

Па кад видех где устаје пресв. господин да говори, помислих: У добри час! Сад ће забрујати звуци, што ће нас сетити на умилне гласе харфе шишатовачке што су Србе на слогу позивали.

Ал у место тога просу пресветли господин на нас овамо огањ живи обасу нас инвективама најжешћим.

Унели смо политику у ову саборницу; потиснути са политичког поља збегли смо се овамо, а одовуд тражимо да изгубљени терен освојимо. То нам ви пребацујете, то је, по вашем узрок, што смо интразингентни, што вам посао кваримо. На све то ево вам одговора.

Ми политику у ово светилиште народно уносили нисмо, а није нам ни сад на ум пало да је уносимо. Али кад видесмо, где овамо улази ваша војска, војска организована, војска редова, војска чиновника и дресираних политичара, што не удешавају политику према уверењу, већ уверење према политици, тада и ми окуписмо народну војску, да вашу војску и смерове њене сузбијемо. (Бурно одобравање на левици.)

Ругате се „пензионираним генералима.“ Мислите ли зар, да је слава, корист за наш народ, што су потиштени они, са којима се некад поносио? (Бурно одобравање на левици.)

А кад нишаните на све оне, што су потиштени са политичког поља, тада вам и ја излазим на биљегу и довикујем: И ја сам така политична пропалица, али са тога ме није зазор ни срамота. Хтео сам роду своме и отаџбини својој најбоље, а ви и ваши, да мене и моје тежње сузбијете, морали сте се латити и неморалних и незаконитих средстава. Карловачки збор од 1887. г. и жандарски бајонети са којима сте ме са биралишта терали, — то је ваша слава и ваше јунаштво! (Дуготрајно „живио“ на левици.)

Пита још пресветли господин: „Где је та крв, што је за автономију проливена, где су јунаци што су за њу погинули?“

На тако питање нема одговора.

Знамо, да је ова наша автономија у цркви и школи, и овако бедна, све што нам је остало од славне прошлости и од тековина предака наших, па кад чујемо где Србин овако пита, овде на овом хисторијском месту, на догледу Сланкамену и тамо подигнутом споменику на догледу Бачкој и Банату, — тада мора да нам се крв у жилама следи а уста да занеме. (Бурно одобравање на левици.)

Морам се још једном осврнути и на говор мог пријатеља Грбића.

Казао сам, којој је тенденцији имао он да послужи. Још ћу да исправим неке наводе и неке конклузије његове.

Говорио нам је г. Грбић о томе, како је изишао Regulamentum од год. 1770. и Reg. norum од год. 1777. па најпосле и Declaratorium, али је он те прилике у маглу завио. А значајне су, те их баш овом приликом расветлити треба.

Споменуо је г. Грбић незадовољство и отпор, али није тачно казао ко се и против кога опирао а какво је и рад чега је незадовољство било.

Против Regulamentum а од год 1770. устао је епископат и то за то, што је исти био удешен према закључцима сабора од г. 1769. и што је ове рецепирао. Епископат односно синод тражио је г. 1775. да се ови закључци, који му у многом погледу, а највише ради нарођења гледе манастира, по ћуди били нису, поново ревизији под-

вргну, и према захтевима епископата реше. И влада се одазвала овој молби епископата, и према захтеву његовом издала је т. з. Regulamentum norum. Ово је изазвало незадовољство у народу највеће, и за то је народ плануо гњевом на епископе услед тога настали су они жалосни догађаји у Нов. Саду и Вршцу, о којима нам је г. Грбић причао. Није то даклем било опште незадовољство, и нису епископи ни криви ни дужни страдали, као што је г. Грбић то извео, већ је то незадовољство овладало у народу кад се сазнало, да се епископат закључцима сабора од 1769. противио и ревизију истих изазвао. Сепаратистичне тежње епископата биле су повод оном немиру и оним жалосним догађајима. Под утиском тих догађаја опозвала је влада Regul. norum а год. 1779. издала т. з. Declaratorium са којим су закључци сабора од 1769. већим делом одобрени.

Причао нам је г. Грбић и о темишварском сабору; како је дошло до њега, како је текао, шта се на њему радило, а и какве су последице биле. Из свега тога закључује г. Грбић да смо били играчка у рукама Беча. А ја видим, да је наш народ и онако расејан од Оршаве до Зрмање, импоновао Мађарима, да је учврстио позицију свог законитог владара, осујетио непријатељске намишљаје угарских сталежа, против владајућег дома, а најпосле помогао да су се уг. сталежи жељи нама најправеднијег владаоца покорити и привилегија наша инартикулисати морали. Нисмо даклем били играчка већ моћан фактор који је утицао тако одлучно у судбину данашњих наших господара. (Бурно одобравање на левици.)

У разлагању своме дотакао се г. Грбић и Душановог законика, а мени је жао што се ту мало дуже задржао није. Заиста, да се са вишег гледишта уоче и расветле наши данашњи односаји и многа препорна питања, треба се винути на висину Душановог доба. Штета што се г Грбић није дуже зауставио на Душановом законику и оном добу: ваљда би нам рекао, да ли је световни елеменат мање утицао на спољне односаје цркве тада, кад је црква наша била државна српска црква, но што утиче данас, кад нам је црква народна, кад јој је једини ослон народ.

Г. Грбићу, који је о свима нишим архијерејима са највећом хвалом говорио, срн је само патријарх Рајачић. За то зар, што је у њему као ни у једном поглавици наше цркве и народа све од Чарнојевића оличено оно: „за крст часни и слободу златну“?!

Али патријарху Рајачићу и мисли у њему оличеној подигао је владика Грујић својим поздравним говором од год. 1851. споменик, који нико, па ни хисторик Грбић потавнети не може.

Не могу мимоићи ни првог говорника у овој дебати г. Ђ. Ђурковића.

Жао ми је врло, да га нема овде, да му се поклоним и као првом и као најјачем поборнику овог предлога одбора пет наесторице.

Не разумете ме, али одмах ћете ме разумети.

Г Ђурковић није са вама verbis conjunctus. он се изјавио против вашег предлога. Али он је са вама re conjunctus, ствар га уз вас веже. Да је тако, одмах ћу показати.

Госп. Ђурковића води једна звезда, једна мисао. Он не лута у тами и несвести. Зна он куд иде, а зна, да није још бан Страхинић, „па да су му свугде броди где год дође води.“ Зна он и то, да овај ваш предлог може бити мост, по којем ће вас — жедне преко воде — превести и одвести онамо, куд звезда његова пут казује.

За то је он предлог ваш хтео подупрти, а знао је, да га боље подупрти не може, већ ако се баш он изјави против вашег предлога. (Општи смеј, одобравање на левици, порицање на десници.)

А сад завршујем, али не са речима, са којима је мој врло поштовани кум др. Полит своју беседу отпочео. Речи оне: „Lasciati ogni speranza биле су написане над вратима, кроз која се улазило „fra la perduta gente, nell eterno dolore,“ међ изгубљене душе, у вечно страдање, а ја још држим, да ми овде још нисмо изгубљени синови народа свога, а држим, да нам је народ и сувише страдао, па да се бољој срећи надати сме.

Завршујем са речима што их је пре три стотине година под притиском у искушењу највећем изустио велики Галилеји: E pur si muove! Ипак се креће, — кренуће на боље!

Гласаћу за предлог др. И. Вучетића, у којем је обележено наше становиште, а гледе предлога г. барона Живковића, који иде за тим, да олакша споразум, изјавићу се са мојим друговима онда, кад видим какав ће одзив наћи на вашој страни. (Бурно и дуготрајно одобравање и „живио“ на левици.)

Пакрачко школско питање пред сабором.*)

Овдашња пакрачка српска црквено-школска општина, одаслала је још у почетку салањег заседања, преко Њ. Св. патријарха као председништва представку на Високи С. Н. Ц. сабор у Сремским Карловцима, *којом се високи сабор упозорује и моли да се у Пакрацу на місто укинуте бивше препарандије, из истог овде постојећег школ. фонда* и малом прилоком С. Н. Ц. фондова — успостави један средњи просвјетни завод за ове крајеве и то н. пр. *нижа гимназија или виша девојачка школа.*

Па пошто је као познато генер. расправа тога сада већ целоме Српству са жалосне стране и сувише добро познатог „штатута“ „устава“ како ли да се зове — макар провизорно са дневнога реда истављена; те се је Богу хвала ипак једном на пречe послове прешло него што је рушење и то мало преостале тековине; и то прешло се је као што стрепећи пратисмо досадашњи рад сабора — већ једанпута на школска питања, што је по нашем мњењу оно време када ваља да се са неколико ових редака свратимо позорност г г. посланика и на ово наше велико питање, а да наше промукло довикивање неостане од претставака народнијех — у вреви осталих послова — неопажено и недочувено.

И зато пошто ће тек међу осталим школским пословима, *наићи ред и на нашу претставку*, која се неодноси само на једно ово наше мјестанце него на цео крај овај, онда држимо да је сасвим оправдано што си узесмо слободу, те овако кратким путем и начином г г. посланицима нашу праведну ову ствар на озбиљно промишљање препоручујемо и на срце мећемо.

Ми се у толико прије успјешноме ријешењу наше претставке надамо, што је изражена наша молба, у толико лакше изведима, пошто овде постоји већ такозвани препарандијско-школски фонд из кога је и помоћу Н. Ц. фондова, закључком високог сабора нашег, и првобитна препарандија и њена вјежбаоница издржавана била па и што је исти тај фонд знатно још и понарастао (на 70.000) те би издржавање средњег завода много мање жртве Н. Ц. фондова условљавало сада, него је то случај био за време постајања овдашње бивше препарандије.

Свакако је пак већ крајње време да се високим сабором као позв. аутономном власти, истоме овд. фонду определи која просвјетна циељ да се сад већ употребљавати отпочне, јер се за ове крајеве барем неће дуго имати коме. А да је то заиста тако држимо да је жалибоже сувише лако доказати, пошто је ушљед запуштености и незнања наступила такова материјална пропаст, да се наш народ разсељава, а туђи досељавају, и једно по једно село освајајући, на развалинама њиховијем подижу и напредују, у толико већма што се и са стране сваке на рачун наше сиротиње, подизањем школа и јефтиним, врло јефтиним, врло повољним хипотекарним зајмовима, новонасељени туђин врло подупире и на досељивање анимира.

Пошто се дакле у цијеломе овоме крају па ни у самоме сједишту српскога епископа, никакова другог средњег ни вишег завода па ни саме вјероисповједне основне српске школе — неналази, те пошто би још и садање даље одлагање овог питања, значило просто за свагда напуштање овога краја и покрај тобож овако повољних околности, што је успјешном ријешењу овога питања при руци овако знатан фонд од 70.000 ф. То:

Не могосмо пропустити а да у општем интересу док је ора неупозоримо г.г. посланике на Н. Ц. сабору да се својски за праведну ову нашу ствар заузму, те нам помогну *да се ако је могуће подигне у првој линији нижа гимназија* а ако не ова онда виша дјевојачка школа у овоме крају.

У пакрачкој дијецези новембра 1892.

—ћ.

*) Овај чланак смо добили, међутим се сабор наш разишао и представка о којој је овде реч није сад дошла на дневни ред.

Но пошто је ово питање врло важно, које ће наш сабор свакојако решавати, то горњи чланак доносимо, јер ће моћи послужити као информација за будући рад наших посланика. — Ур.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** Заступничка кућа угарског сабора још једнако у генералној дебати расправља буџет.

— **Уговор о тројном савезу.** Париски лист „Journal“ донео је најважнији дипломатски акт наших дана, оригинални текст уговора о тројном савезу. „Journal“ уверава, да је текст, који он доноси, доиста оригиналан. Изостављајући неке титуле уговор гласи:

„Ми, Вилхелм II. и т. д, Франц Јосиф и т. д. Хумберт I. и т. д., ради очувања достојанства, ради безопасности и благостања наших народа и у силу права које имамо као монарси, утврдили смо:

1. Са погледом на политички положај неких држава и из бојазни на последице, које отуда могу настати за општи мир Јевропе и наших држава, пошто смо саслушали мишљења наших министара и оценив услове ниже стављене обвезе, обећавамо и кунемо се нашом чашћу да обнављамо и утврђујемо обећања која смо дали а тако и већ потписане конвенције на време од шест година.

2. Ми обнављамо одбранбени савез, који ће постати нападни за случај опасности према једној од наших држава.

3. Наши министри представници код иностраних дворова радиће заједнички, узајамно ће помагати један другог у свима питањима спољне политике и заједнички ће по нашем савету предузимати све мере за очување интереса наших држава.

4. Ми, Вилхелм II... и ми Франц Јосиф... помоћићемо... Хумберту I. и његовој влади у његовој спољној политици и коначно признајемо политички положај града Рима као престонице Италијанске државе Ми, Вилхелм II,.... и ми, Хумберт I.. помоћи ћемо.... Францу Јосифу и његовој влади у његовој спољној политици, нарочито у погледу Балканског полуострва. Ми, Франц Јосиф... и ми, Хумберт I.. помоћи ћемо... Вилхелму II. и његовој влади у његовој спољној политици.

5. Та помоћ чиниће се узајамно дипломатским путем и на суху и на мору.

6. Савезници се обвезују одржавати своје војске у ратном положају за све време трајања савеза.

7. У случају сукоба Германије с Русијом, Аустрија ће мобилисати своју војску, објавиће Русији рат и дејствоваће у споразуму с германским глав. штабом. Италија ће мобилисати своју војску на франц граници; ако се Француска умеша у борбу у корист Русије онда ће и Италија објавити рат Француској. На случај сукоба Германије с Француском, Италија ће исто тако поступити; Аустрија ће мобилисати своју војску на руској граници и објавити рат Русији, ако се само умеша у корист Француске. У случају сукоба Аустрије с Русијом, Германија ће мобилисати војску, објавиће рат Русији и према војној конвенцији увешће два корпуса у Аустрију; Италија ће урадити онако исто као и у случају сукоба Германије с Русијом. На случај сукоба Италије с Француском у Јевропи или у колонијама, Германија ће мобилисати своју војску и дејствовати заједнички с Италијом; Аустрија ће мобилисати војску на руској граници.

8. Ми обећавамо и кунемо се нашом чашћу да ћемо одржати staus quo и да ћемо заједнички помагати начела свеопштег мира у Јевропи, ради одржања безопасности и достајанства наших држава, чије нам је благостање поверено.“

Долазе потписи Вилхелма, Франца Јосифа и Хумберта.

— **С панамском афером** праве се све већи скандали. С компромитовањем првих личности у Француској не престаје се, већ се иде све даље. Париски листови донели су као факт, да је у ту аферу умешан и садашњи министар финансија Рувије. Тврди се, да је Рувије био у интимним односима с бароном Репаком и Корнелијем Херцом, кога су као компромитована у панамској афери, штитили и разни министри, међу њима и Фрејсине, и најчувенији посланици. Ова факта изазвала су у публици велико изненађење, те с тога органи деснице сматрају да је положај кабинета потресен. „Фигаро“ је изнео да је Корнелије Херц употребио „Жистис“ да чини подмићивања, а Клемансо, чији је орган „Жистис“, изјављује да то није истина Даље „Фигаро“ тврди да је барон Ренак, у очи своје смрти, цео дан провео с Херцом Клемансом и Рувијером. Клемансо изјављује како му је Рувије долазио да му саопшти, како га барон Ренак моли да обустави борбу против њега, јер је то за њега питање живота. За то је био једини излаз, да Рувије оде с њим Херцу. Рувије молио је Клемансоа да га отпрати до Херца, који је изјавио да не може обуставити ту борбу. После овога отишли су бив. министру полиције Констану, који је такође изјавио да он ту ништа не може учинити. При поласку, Ренак је изјавио да је изгубљен. Да би се одбранио од ових оптужаба, Рувије дао је оставку, која му је и уважена, и он се с посланичке клупе бранио. У скупштини је Трупо интерпелисао о оставци Рувијеровој. Министар председник Рибо рекао је да Рувије хоће да има одрешене руке те да одговори на клевете, које су против њега изашле у извесним листовима. Рибо је завршио, набрајајући услуге, које је Рувије учинио републици. Рувије рекао је, како је он имао односа с бароном Ренаком, као што то чини сваки министар финансије с финансијерима. Ренак га је молио, да код надлежних учини корак да се престане с новинарском борбом против њега. Рувије примио је то на себе као што би и сваки други учинио. Није знао да је Ренак оптужен: он је радио из човекољубља а савест му је чиста Извесним органима задатак је да дискредитују све људе, који се налазе на државној крми. Завршио је изјавом да поново заузима посланичко место ведра чела и мирне савести, а одговориће на све нападе. Дерулед је рекао, како је Рувије морао знати да је Ренак оптужен; помиње процес министра Феслера 1874, но вели да је овај мање сумњив од Рувијера треба и Рувијера ставити под суд. Ривије вели да је готов на то, кад би то тако било, ал је он тек у 8 часова у вече сазнао да је Ренак оптужен, и то од Ренакова синовца посланика Ренака. Напомиње како је Деруледов вођ, Буланже, побегао од суда. Уверава да није ишао Ренаку. За министра финансија по свој прилици биће постављен Тират. Разне групе републиканске странке, с погледом на савез деснице с буланжистима, решиле су да се опет, удружују. „Аге Хавасова“ износи да су неистините вести о састанку Фрејсинеа с Ренаком

— У седници **немачког државног сабора** од прошле недеље изнео је посланикМаркардзен интерпелацију о пешадијском наоружању, позивајући се на новинарске вести да ће влада наручити нове пушке. Канцелар Каприви одговорио је, да је оружје, којим је наоружена немачка пешадија, и по моделу и по изради, добро и да потпуно одговара захтевима данашње ратне вештине. То важи и за пушке, које је лиферовао Леве. Државна влада никад није ни дошла на мисао да Левсове пушке напусти или да их више не поручује. Обично наступа узнемиреност код сваког новог оружја. Даље је поднета интерпелација о новчаној конференцији. Та интерпелација стоји у тесној вези с војним предлогом. Ако би се канцелар одлучио за биметализам, добио би јаку помоћ за војни предлог али он неће да употреби то средство. Пронесена вест, да ће се војни предлог повући, неистинита је

— У **Шпанији** је образовано ново Сагастино министарство. Председник је Сагаста, спољних послова Армијо, правде Монтеро, рата Лопец Домингуец финансије Гамахо, унутрашњих Венанцијо Гонцалес, грађевину Море, колонија Мауре, Сагаста је у кортесима прочитао указ, којим се одлажу седнице кортеса.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 7. децембра 1892.

— **Митрополитски савет** отпочиње 14. децембра о. г. своје редовно заседање и по свој прилици трајаће више дана.

— **Српско народно позориште.** Као што нам јављају из **Земуна,** српско народно позориште, које се више од месец дана у Земуну налази, 16. (28.) децембра довршује представе у том месту. Српско народно позориште у том месту добро пролази, те ће и материјални успех бити повољан.

— **Сремска жупанијска скупштина.** Скупштина сремске жупаније имала је редовну јесенску жупанијску седницу и то

3. (15.) о. м. совим дневним редом: Извештај жупанијског верификацијоналног одбора о верификацији ново изабраних жупанијских скупштинара. — Избор односно именовање жупанијског верификацијоналног одбора у смислу §. 8. закона од 5. фебруара 1886. о устројству жупанија за годину 1893. — Избор четворице чланова у управни одбор жупаније сремске. — Избор председника коњоставних поверенства за год. 1893. — Приопштење решења на пршашње закључке жупанијских скупштина. — Полагање рачуна о поправцима изведеним на жупанијској дворани. — Расправа о питању поведеном по скупштини жупаније беловарско крижевачке у погледу поступка проти скитању и устројења одгојилишта за покварену младеж. — Расправа о разцепљењу политичке општине Мавђелос. — Расправа о расцепљењу политичких општина Церна и Иванково, те о устројењу посебне општине Рековци са Црковци. — Расправа о расцепљењу политичке општине Мирковци. — Расправа о премештењу седишта општинског поглаварства из Опатовца у Ловас. — Молба грчко-источне српске црквене општине у Ердевику ради купа жупанијске куће у Ердевику у школске сврхе. — Читање извештаја о пословању управног одбора жупаније сремске. — Читање извештаја о стању управе у жупанији сремској. — Предлози скупштинара, који до 2. (14.) децембра 1892. у подне писмено предани буду председнику жупанијске скупштине.

— **Паробродска објава**. Усљед великог и јаког леда, који Дунавом плови, од сада ће месни пароброд између Земуна-Београда и Панчева до даље наредбе само једанпут дневно пловити и то: из Земуна у Панчево у 8 сати изјутра, а из Панчева у Зему у 11 сати пре подне.

Нови Сад, 7. децембра.

— **Акцијони одбор народне странке.** Ми смо у једном од прошлих бројева јавили, да је клуб народне странке у својој последњој седници пре него што се разишао, изабрао један одбор, који ће се бринути о пословима странке, кад сабор није на окупу.

У тај одбор изабрани су ови чланови клуба: Др, Мих. Полит-Десанчић, др. Илија Вучетић, др. Стеван Малешевић, свештеник Душан Радуловић, Јован барон Живковић, прота Дане Прица, Исидор Добровић, Ника Петровић, свештеник Миле Крајновић и Лаза Обреновић.

НОВИЈЕ.

ПОЖУН, 6. децембра. Овде се јуче у суботу водила коначна расправа против *Светозара Хурбана-Вајанског*, ради једног чланка у словачким „Народним Новинама,“ у ком је државна власт назрела дражење против Мађара. Пресуда још није проглашена.

ПАРИЗ, 6. децембра. Затворени су сви главнији управитељи „панамског друштва.“ Влада ће тражити дозволу од скупштине и сената, да оне парламентарце, који су били у свези с тим друштвом, прогонити може.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „Браника“.

ПОЖУН, 7. децембра. У јуче довршеној поротној парници против Светозара Хурбана-Вајанског због његовог у „Народни Новини“ саопштеном чланку „Хијенисмус у Угарској“ осуђен је оптуженик на једну годину затвора и 300 ф. глобе. Обрана беше оштра. Жандари нису допустили светковину на гробу дра Јосифа Хурбана, не пустише у гробље госте и то беше повод чланку.

Трговина.

НОВИ САД, 7. (19.) децембра. *Житарска радња.* На иноземским пијацама се радња са раном није променила а најмање поправила. Куповање је слабо, а и покрај уздржљивости са продајом, цене су непрекидно у опадању. На будимпештанској пијаци у почетку прошле недеље је шеница јако тражена но, како је време попустило млинови су скоро сасвим обуставили куповање, пошто очекују шеницу која је на *путу* те се надају нижом ценом пазарити. Зоб и јечам су при чврстој па и напредној цени, докле је кукуруз попустио.

На нашој пијаци је веома слаб промет са раном но цене су сваком зрну досадање. Шеница 7 ф.—7 ф. 20 н. Наполица 6 ф. 40—50 н. Јечам 5 ф.—5 ф. 20 н. Зоб 5 ф.—5 ф. 10 н. Кукуруз стари 4 ф. 50—60 н., нов кукуруз 3 ф. 70—80 н. Све од 100 кгр.

*

У БУДИМПЕШТИ 6. (18.) децембра. *Производи*: Маст свињска се тражи, готова роба 54 ф.—54 ф. 50 н. Сланина тешка 45 ф —45 ф. 50 н., средња 43 ф. 50—44 ф. — Шљиве се за извоз траже продаја је знатна. Цене су: Босанске 75 ком. у $^1/_2$ кгр. 28 ф. 12 н., 85 ком. 26 ф. 34—56 н. Српске а сте каквоће 26 ф. 34 н. 100 ком. босанске 24 ф. 32 н., српске 23 ф. 66—24 ф. 10 н. Пекмез славонски 20 ф., српски 21 ф. 50 н. Мед 37 ф.—38 ф. Восак 140 ф. —

Вариво. Продаја је слаба цене су ове: Пасуљ бели крупан 5 ф. 75—6 ф. 25 н. Жути пасуљ 6 ф. 50—6 ф. 75 н., бела пасуљица 7 ф. 25—50 н. Грашак 8 ф. 50—9 ф. 50 н. Сочиво 9 ф.—15 ф. Све од 100 кгр.

Коже овчије су попуштеном ценом пролазиле. Продано је 15000 ком. Српских по 65 ф.—67 ф., 6000 ком. грубе вуне по 46 ф., 1000 к. ердељских по 66 ф., 2000 ком. руских по 40 ф., све од 100 кгр. *Сирове коже*: угар. кравије 82 ф.—84 ф.. нем. кравије 85 ф.—88 ф., — угар воловске 78 ф.—82 ф., угар. питлинци 90 ф.—95 ф., кнајпови 125 ф —130 ф Све од 100 кгр. Коњине по сортимажу од пара 8 ф. 50—9 ф. 50 н

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будим-Пешти 8. (20.) децембра. 1892.

Ц. кр. дукати	5 ф. 67 н.
Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 55 н.

†

Својим непрежаљеним члановима: Проти **Милану Костићу, Науму Стојановићу** првом ликовођи, **Гаври Ковачевићу**, учитељу, **Љубивоју Бастићу, Јоци Мравићу, Драгињи Пирошкој**, јереју **Алексију Јосићу, Мити Кађанском, Милеви Жекићевој** и **Ђорђу Рафајловићу** даваће сад у суботу 7. (19.) децембра 1892 год. у 11 часова пре подне у свето-ђурђевском храму годишњи

ПАРАСТОС

српска црквено певачка дружина старо-бечејска, на који све своје чланове, као и све искрене дружинске пријатеље и покојничке сродике и поштоватеље учтиво позива.

У **Старом Бечеју**, 5. (17) дец. 1892. г.

Одбор.

†

Тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наш нигда не заборављени брат

АЛЕКСАНДАР ТРИФУНАЦ ОД БАТФЕ

ВЕЛЕПОСЕДНИК

дана 25. Новембра т. г. у 3 сата у јутру после дугог и тешког боловања, на свом добру у Гиладу у 55 год. у вечност преселио.

Тело милог нам покојника опојаће се у св. Успенском храму у Вел.-Бечкереку по обреду прав. цркве 28. Новембра т. г. у 2 сата после подне, а по том сахранити.

Вечан му спомен!

У Вел.-Бечкереку, 25. Нов. 1892.

Мита Трифунац од Батфе,
брат.

Марица Сабовљевић рођ. Трифунац,
сестра.

†

Са ојађеним срцем јављамо свима слодницима и пријатељима, да нам се наш никад незаборављени кум и искрени пријатељ

Г. Александар Трифунац од Батфе

велепоседник

дана 25. Новембра т. г. у 3 сата у јутру после дугог и тешког боловања, на свом добру у Гиладу у 55 год. у вечност преселио.

Тело милог нам покојника опојаће се у св. Успенском храму у Вел.-Бечкереку по обреду прав. цркв. 28. Новембра т. г. у 2 сата после подне, а по том сахранити.

Вечан му спомен!

У Вел.-Бечкереку, 25. новембра 1892.

Др. Милош Ђорђевић. Отилија Дра Милоша Ђорђевић, рођ. Вујић. Даница Ђорђевић.

Огласи.

Број 108 из 1892.
Зан. школ. одбора.

Стечај.

Усљед решења велико-кикиндског школског одбора, донесеног у данашњој седници под бројем 108 из 1892. з. ш. о., којим се расписује стечај на једно учитељско место на српским народним вероисповедним основним школама у Вел. Кикинди.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 550 ф. а. вр., слободан стан у нарави и $4^1/_2$ ланца земље, на коју земљу учитељ порезу и све јавне терете плаћа вар одкупа, или 550 ф. а. вр годишње плате и 200 ф. а. вр. у име станарине без земље.

Дужности су прописане високом школском уредбом, а осим тога дужан је учитељ у цркви појати.

Од проситеља тражи се осим оспособљења, високом школском уредбом прописаног, и оспособљење из мађарског језика.

Потписани школски одбор задржава себи право, да према потреби додели разред изабраном учитељу, а то исто задржава себи право, да одреди и то, хоће ли изабрани учитељ добити стан у нарави и $4^1/_2$ ланца земље, или осим плате годишње јоште само 200 ф. а. вр. у име станарине, земљу не.

Рок стечају траје шест недеља од дана првог увршћења овог стечаја.

Молбенице, са нужним сведоџбама снабдевене, имају се потписаном школском одбору поднети.

Из седнице велико-кикиндског српског школског одбора, држане у **Вел. Кикинди** дана 16. (28.) новембра 1892. године.

Др. Иван Веселиновић, перовођа 2—3 **Др. Ранко Гранић,** председник.

Припознат је као најбољи, прави
ЦИГАРЕТ-ПАПИР
Le Gloria
од
Josef Bardou & Fils
Perpignan-Paris
60 златни медаља, 16 почасни диплома, 20 диплома „Hors Concours“

„Le Gloria“ цигаретпапир **надмеашуј** све до сада постојеће цигаретпапире сак аквоће и финоће

„Le Gloria“ је само онда **прави** ако носи подпис Jeseph Bardou & Fils.

„Le Gloria“ цигаретпапир добија се како са равним тако и са рецкавим (perforiert) округом.

„Le Gloria“ се добити може и у завијуцима (Hülsen) до сад непостигнутој изврсној каквоћи.

„Le Gloria“ цигаретпапир може се добити у свакој **нирибершкој и папира** трговини, као и у свакој трафици. 7—20

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на место забавиље на овдашњем срп. вероисповедном забавишту. Плата забавиље је 500 ф. годишње слободан стан и три хвата мекани дрва. Забавиља мора држати себи помоћницу, мора бити Српкиња православне вере, а мора знати још и мађарски. Од забавиље се иште да је оспособљена учитељица на српској учитељској школи. Рок стечају траје до 20-ог децембра о. г.

Молбенице треба послати подписаном председништву.

У **Перлезу** 28. новембра 1892.

Душан Савић перовођа. 3—3 **Ђ. Илић** председник.

АПОТЕКА
Пере К. Јовановића
У КРАГУЈЕВЦУ

потребује једног дипломираног и једног недипломираног помоћника; месечни солер дипломираном 100 динара, а недипломираном 65 динара. Поред коста и стана. После сваке године бављења одговарајућа повишица. Путни трошак по 25 динара да је се одма по по доласку. При Оферисању моли се фотографију приложити. 3—3

ДР. ФР. ЛЕНГНЕЛА
БРЕЗОВ БАЛСАМ
(Birken-Balsam.)

Брезов сок познат је из давних времена као улепшавајуће средство а кад се исти по упутству изумача кемијски у балсам приуготови, онда је од чудноватог дејства. Ако се у вече лице намаже, већ сутра дан сепримете перути чиме лице постаје бело и нежно. Цене са упутством
1 фор. 50 новч.

Добити се може у Будимпешти код: Josef v. Török Apotheker, Königsgasse, као и у реномираним апотекама у провинцији. 6—24

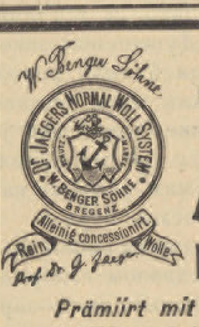

WOLL-REGIME.
Grösster Schutz gegen Kälte u. Hitze
sind:
Benger's
allein echte
Normal-Unterkleider.

Prämiirt mit 6 goldenen Medaillen.
Illustrirte Kataloge gratis.
Fabrik-Niederlage bei:
J. ГЕОРГИЈЕВИЋА код „писма“ у Н. Саду.

ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД У НОВОМ САДУ
купује и продаје
РАЗНЕ СРЕЋКЕ, РЕГАЛНЕ ОБВЕЗНИЦЕ
и
све врсте државних и осталих папира од вредности
по цени, која на берзи постоји;
Прима папи е од вредности на чување и на руковање
и даје на њих зајмове.
Измењује, купује и продаје
РАЗНЕ ЗЛАТНЕ И СРЕБРНЕ НОВЦЕ
исплаћује и пре термина
КУПОНЕ ПАПИРА ОД ВРЕДНОСТИ,
и даје обавештаја на питања, која се односе на предстојећу
конверзију државних облигација.
Жребање разних срећака
и
ЗАМЕЊИВАЊЕ
ДАНАШЊЕГ НОВЦА ЗА КРУНАШЕ.
Пословни часови:
од 9—12 пре и од 3—5 после подне.

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду.